

Beredskapen som redder liv

Hendelsesrapport
for beredskapsåret 2020



INNHold

Forord	4
KAPITTEL 1	6
Vår samlede innsats – beredskapsåret 2020 i tall	
KAPITTEL 2	12
Slik støttet vi myndighetene under pandemien	
Støtte til kommunene	13
Når sykehusene trenger hjelp – beredskapsambulansenes rolle	19
Informasjon som redder liv	20
KAPITTEL 3	22
Beredskap i ensomhetens år	
Barn og unge	23
Eldre og ensomme	25
Psykosial beredskap	28
KAPITTEL 4	30
Vårt bidrag i redningstjenesten	
Søk- og redningsoppdrag	31
Å lete etter de ekstra sårbare	32
Leirskredet i Gjerdrum	33
KAPITTEL 5	35
Vårt felles ansvar	
Livreddende førstehjelp	36
Blodig alvor	36
KAPITTEL 6	38
Anbefalinger for fremtidens beredskap	
NOTER	44



Telt og mannskap fra Tromsø Røde Kors Hjelpekorps i mars ved Universitetssykehuset i Nord-Norge for å hjelpe til med prøvetaking. Foto: Tromsø Røde Kors Hjelpekorps

Forord

Det siste året har gjort mange av oss fortrolige med en lang rekke nye ord og begreper. På veldig kort tid er ord som pandemi, kohorter, smitteverntiltak og mutantvirus blitt en del av dagligtalen, vi følger utviklingen i vaksine-laboratoriene fra uke til uke og vi forholder oss til R-tall og lockdown. Det er nesten så det er vanskelig å huske hvordan verden så ut for bare ett år siden.

Også ord vi har brukt mye før, har for de fleste fått en tydeligere betydning det siste året. Ordet «beredskap» er et slikt ord. Før pandemien brøt ut, var det neppe et flertall som hadde et nært forhold til hva beredskap egentlig er, langt mindre hva det betyr for den enkelte av oss. Men med spredningen av viruset, har vi for alvor forstått viktigheten av å være forberedt på kriser, av å ha tilgang på nødvendig utstyr og medisiner, av å ha etablerte avtaler om samarbeid før krisen treffer.

Pandemien har dessuten synliggjort behovet for frivillighet nesten mer enn noensinne. I et land som Norge, med en fungerende velferdsstat og tillit mellom befolkningen og myndighetene, dekker Røde Kors andre behov enn vi gjør i land som er rammet av krig, konflikt og fattigdom. Men også her er det humanitære behov som er blitt enda tydeligere med krisen. Sårbare grupper rammes hardere av sykdom, av begrenset tilgang til helsehjelp, men også av de økonomiske konsekvensene av at samfunnet stenger. Ensomhet rammer særlig hardt de som allerede er uten særlig nettverk. Barn og unge som vokser opp i familier med omsorgssvikt, utsettes for en enda tøffere tilværelse når de har lite eller ingen kontakt med andre enn sin nærmeste familie.

Gjennom pandemien har våre frivillige over hele Norge ytt en enorm innsats i sine lokalsamfunn og for sine medmennesker. Da tilbud og institusjoner stengte, var de der for dem som ble alene eller trengte hjelp. Nordmenn på jakt etter friluftsopplevelser i eget land ble møtt av hjelpekorps både på fjellet og ved vannet. Frivillige har sikret omsorg og informasjon, bistand ved testing og nå vaksinerer, transporter av pasienter og mye mer. Mange har stått på selv om de selv har opplevd vonde konsekvenser av pandemien, som tap av nære eller arbeidsløshet.

Også når koronaviruset er kommet under kontroll, vil det komme flere kriser. Klimakrisen fortsetter med uforminsket kraft, selv om den har fått mindre oppmerksomhet i året som er gått. I Norge som i resten av verden vet vi at hyppigere ekstremvær og et dramatisk endret klima i økende grad vil true liv og endre menneskers livsvilkår. Katastrofer og situasjoner vi ikke har tenkt på ennå, vil også skje. Det så vi ikke minst da fjoråret ble avsluttet på verst tenkelige måte med jordraset i Gjerdrum. 10 mennesker mistet livet, blant dem en gravid kvinne. Det er en tragedie som vil sette spor i lang tid.

Røde Kors skal være en kompetent, tydelig og synlig beredskapsaktør som skaper trygghet i lokalsamfunnet og redder liv. For å lykkes med det, må vi planlegge godt, samarbeide med kommuner og nødetater og opplyse befolkningen. Slik sikrer vi at vi alle er best mulig forberedt dersom en akutt situasjon eller krise oppstår. Stadig flere kommuner inngår samarbeids-avtaler med frivilligheten om beredskap. Det er ingen tvil om at der samarbeidet er konkretisert i en avtale, er både kommunene og Røde Kors best forberedt på hendelser som kan ramme.

Det er for sent å sikre beredskap når krisen først har inntruffet. Jeg håper at kunnskapen og bevisstheten om beredskap som er kommet det siste året, blir brukt til å sikre ressurser også for framtidige kriser. Er det én ting vi har lært av denne kollektive krisen, så er det dette: Beredskap redder liv.



Bernt G. Apeland,
generalsekretær i Røde Kors

KAPITTEL 1

Vår samlede innsats – beredskapsåret 2020 i tall

Pasienttransport under en
vinterøvelse arrangert av
Sandnessjøen Røde Kors.
Foto: Trond Walter Svendsen.

STØTTE TIL MYNDIGHETENE

Røde Kors har utført koronaoppdrag i alle landets fylker for kommuner og helseforetak

Frivilligheten har bistått myndighetene med koronainnsats over tid. I **8** av **11** fylker har Røde Kors bistått helseforetak eller kommuner hver eneste måned under hele pandemien, med kun et opphold midt på sommeren i tre av fylkene.

Antall måneder med støtte til helseforetak eller kommuner:

- 10 Innlandet, Oslo, Trøndelag, Viken, Troms og Finnmark
- 8 Agder, Møre og Romsdal, Vestland
- 6/7 Rogaland, Vestfold og Telemark, Nordland

- Frivillige fra Røde Kors har hatt over **3430** ambulanseoppdrag
- **1601** søk- og redningsoppdrag, som tilsvarer over fire oppdrag hver dag.
- En markant økning i oppdrag om mennesker med økt selvmordsfare. Økningen er på over **50%** sammenlignet med 2019.
- **285** lokalforeninger har vært i dialog med kommunen for å tilby bistand i responsen mot koronapandemien.
- Avgjørende rekruttering til blodgivning med **25.077** påmeldinger til giblod.no



Samboerpartiet Madicken Fjeldberg Johansen og Stein Teppen er makkerer i ambulanse. De bisto med beredskapsambulanser da skredet rammet Ask i Gjerdrum. Foto: Roar Dalmo Moltubak, Norges Røde Kors

«I løpet av pandemien har vi fått på plass en avtale om ambulanseskjøring med Røde Kors og Norsk Folkehjelp som virkelig har styrket beredskapen vår. Det har betydd mye i korona-perioden for kapasiteten vår. Nå har vi en beredskapstelefon betjent av frivillige som vi kan ringe hele døgnet dersom vi trenger ekstra hjelp.»

– Arne Stokke, AMK-sjef sykehuset Innlandet

I BEREDSKAP FOR SÆRLIG SÅRBARE GRUPPER

- **21.479** samtaler med barn og unge under 18 år gjennom Kors på halsen. Det er 35 prosent flere samtaler enn i 2019.
- Aktiviteter for over **12.000** barn og ungdom i sommerferien og for **10.000** i juleferien.
- Koronaundervisningsopplegg for skolelever lastet ned **43.000** ganger.
- **251** lokalforeninger har hatt aktiviteter rettet mot eldre.
- Koronavettreglene ble oversatt til **25** språk, og delt gjennom **28** videoer på **13** språk. Materialet har hatt **2,3 millioner** visninger.

BEREDSKAPSORGANISASJONEN RØDE KORS

- 43.000 frivillige
- 380 lokalforeninger
- 6 178 trente hjelpekorpsere
- Beredskapsavtaler med over 235 kommuner
- Alle Røde Kors-frivillige får grundig opplæring



Alaa Tally er aktiv i Halden Røde Kors og er en av mange Røde Kors frivillige som har bistått kommuner over hele landet. Her fra et oppdrag på grensa ved Svinesund.

Foto: Odd Falmyr/ Halden Røde Kors



Overnattingstilbudet for fattige tilreisende i Oslo som drives i samarbeid mellom Oslo Røde Kors og Kirkens Bymisjon måtte tilpasses smittevernreglene. Her rigges tilbudet opp i en gymsal til en skole som var midlertidig stengt. *Foto: Ane Sunde/Oslo Røde Kors*

KAPITTEL 2

Slik støttet vi myndighetene under pandemien



Frivillige fra Eid Røde Kors handler for dem som ikke kan gjøre det selv som avtalt med Stadt kommune.
Foto: Eid Røde Kors

«Vi er så glade for all hjelpen vi får av Røde Kors, som har brukt hundrevis av timer ute med å styre køen og veilede folk. Vi har prøvd oss et par ganger uten dem, men det blir bare tull. Vi får ikke fullrost dem nok.»

–Hege Rismoen, ansvarlig for korona-stasjonen
Elverum kommune,¹.

STØTTE TIL KOMMUNENE

Koronapandemien er den mest alvorlige krisen Norge har opplevd siden andre verdenskrig. Norge ble stengt ned for å hindre smitte mellom mennesker. Som støtteaktør for norske myndigheter har Røde Kors bidratt med en omfattende innsats for å håndtere pandemien. 285 lokalforeninger har vært i dialog med kommunen for å tilby bistand i koronaresponsen.

Bistått kommuner fra sør til nord

I Lyngdal i Agder har frivillige kjørt ut mat for kommunen siden april 2020, i Saltdal i Norland har gitt praktisk hjelp på helsesenteret, og i Fauske har de blant annet samarbeidet med kommunen om å nå dem som har trengt noen å snakke med. Frivillige har bistått kommunene med å distribuere mat og medisiner, ringevønn for utsatte grupper, sette opp telt på legevakter, kjøring av smitteprøver, opprettelse, drift og bistand på teststasjoner og diverse praktiske gjøremål.

På Værnes flyplass bidro frivillige med informasjon om karantenereregler og testing, og la ned 1.154 timer i løpet av 2020. Tall fra november viste at de som reiste via Værnes tok koronatest tre ganger så ofte som landsgjennomsnittet. Kommuneoverlegen i Stjørdal, Leif Edvard Muruvik Vonen, gir

frivillige mye av æren: «De har vært fremoverlent uten å presse for hardt, og jeg tror det internasjonale symbolet som det røde korset er kan virke betryggende for mange»

Også på smittestasjoner i Bergen har Røde Kors lagt ned en betydningsfull innsats over lang tid. I Møre og Romsdal har frivillige støttet Giske kommunen med omtrent 900 timers innsats på Vigra flyplass hvor det ankommer mange utenlandske arbeidere.

I påsken var mange i Oslo hjemme og behovet for god informasjon om smittevern der folk ferdes var stor. Oslo kommune fikk derfor bistand fra 113 Røde Kors- frivillige på 8 steder som til sammen bidro med 1.062 timer arbeid. I etterkant fikk de en hyggelig tilbakemelding fra beredskapssjefen i Oslo kommune:

«[...] Jeg ønsker også å understreke hvor trygt det er for oss å samarbeide med en organisasjon som har gode rutiner for å lede og ivareta de frivillige på en god måte. Takk for arbeidet dere gjør hver dag for folket i byen vår og for bistanden kommunen får når vi trenger det.»

– Ann Kristin Brunborg, beredskapssjef Oslo kommune²



Røde Kors Tromsø
Hjelpekorps



Frivillige i Tromsø Røde Kors kjørte koronapasienter for Tromsø kommune i over 6 uker. Her Odd Bjørn Sørnes.
Foto: Veit Niklas Nitschke

Flere trenger den samme hjelpen samtidig

Røde Kors har samarbeidsavtaler med 235 kommuner, og erfarer at disse formaliserte avtalene har vært en viktig inngangsport for samarbeidet også under koronapandemien.

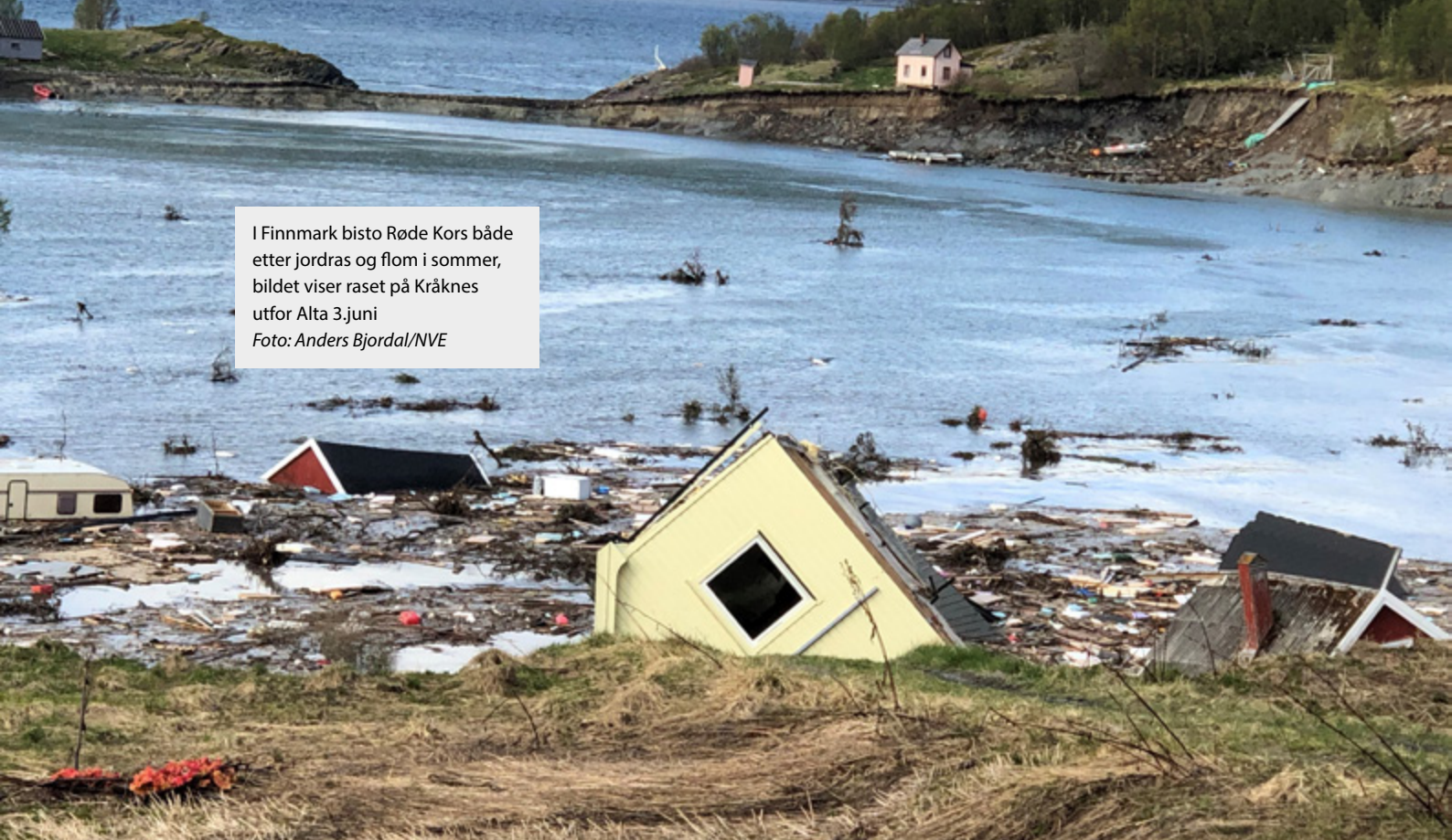
Årets kommuneundersøkelse fra Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB) viser at kun 61 prosent av kommunene har en risiko- og sårbarhetsanalyse som oppfyller minimumskravene³. Dette er et tydelig signal om at det må tas grep for å styrke den kommunale beredskapen.

I 2019 konkluderte DSB med at kommuner som samarbeider bredt med andre har bedre samfunnsikkerhetsarbeid.⁴ Flere lokalforeninger har gitt tilbakemelding om at de står rustet til å bidra, og vi oppfordrer kommuner til å inngå samarbeidsavtaler med Røde Kors, inkluderer lokale ressurser i det kommunale beredskapsrådet og øve mer.

STØTTEAKTØR FOR MYNDIGHTENE

Norges Røde Kors er etter kongelig resolusjon anerkjent som humanitær støtteaktør til norske myndigheter.

Støtteaktørrollen er en avtale mellom norske myndigheter og Røde Kors om at vi skal samarbeide om å yte humanitet overfor berørte, sårbare og vanskeligstilte grupper i samfunnet i fred, krise og krig og innenfor rammen av Røde Kors-prinsippene



I Finnmark bisto Røde Kors både etter jordras og flom i sommer, bildet viser raset på Kråknes utfor Alta 3.juni
Foto: Anders Bjordal/NVE

Klimaendringer og sterke lokalsamfunn

Også i 2020 har Røde Kors bistått kommunene med å håndtere naturhendelser. Når ekstremvær skjer oftere og på større geografiske områder, vil flere trenge den samme hjelpen samtidig. Det øker presset på både den nasjonale og den lokale beredskapen, viser Røde Kors-rapporten fra 2020 [«Norges klima og beredskap»](#)⁵. Variasjonene i hendelsene vil være store, og mer vil skje samtidig. Da er det helt avgjørende med nok mannskaper, utstyr og kompetanse til både å redde liv og sikre kritiske samfunnsfunksjoner når nabolaget rammes av kriser.

- Hele 40 % av kommunene har bebyggelse som ligger på steder som gjør at de ikke tilfredsstillter kravene til sikkerhet mot naturfare, og 35 % av kommunene er usikre på om de har bebyggelse i et slikt område⁶.
- Flere rapporter peker på at det er nødvendig med økte ressurser til klimatilpasning⁷, og kommunene selv peker på lav bemanning, økonomi, kunnskap og kompetanse, og svakheter ved organisering av arbeidet som de største barrierene⁸.
- Hovedkonklusjonene i en Røde Kors- rapport fra 2015 var at beredskapsansvarlige i kommunene erkjenner at det øves for lite og at beredskap ikke blir prioritert i kommunene – hverken økonomisk eller i form av nok ansatte⁹.

«Utfordringen med økt uforutsigbarhet er at vi ikke vet hva som kommer til å treffe når og hvor. Derfor stilles det enda høyere krav til at den lokale beredskapen skal kunne løse et bredt spekter av hendelser.»

– Kjersti Løvik, Landsrådsleder Røde Kors Hjelpekorps



21 beredskapsambulanser drevet av Røde Kors-frivillige rykket ut fra hele Østlandet til skredet i Gjerdrum.
Foto: Janne Syversen/ Moss Røde Kors

NÅR SYKEHUSENE TRENGER HJELP – BEREDSKAPSAMBULANSENS ROLLE

I løpet av 2020 har frivillige fra Røde Kors hatt over 3 430 oppdrag med beredskapsambulansene.

Beredskapsambulansene til Røde Kors avlaster sykehusenes ressurser, og under koronapandemien har de blant annet blitt brukt til å frakte antatt smittede personer. I tillegg utgjør frivilligheten en viktig ekstraressurs slik at det er nok rask tilgjengelige ambulanser dersom det skjer en alvorlig hendelse. Da kvikkleireskredet gikk i Gjerdrum natt til 30. desember stilte Røde Kors med 21 ambulanser fra hele Østlandsområdet.

I Oslo og Akershus har frivillige hatt 1.327 oppdrag, og brukt totalt 2.590 timer. I Trondheim har de kjørt ambulanse 122 kvelder, og løst 241 oppdrag noe som tilsvarer rundt 1.850 timer. I Agder har de brukt 837 timer. I Hordaland har de kjørt totalt 703 oppdrag hvorav 265 var i forbindelse med korona.

I tillegg til selve kjøringen har Røde Kors også bidratt på andre måter. I Brønnøysund etablerte de smittevask av ambulanser i Røde Kors garasjen i samarbeid med AMK og Helgelandssykehuset, og bidro med venterom på Røde Kors-huset for personell.

Et frivillig ambulanspersonell for Røde Kors har 418 timer med kurs bak seg i tillegg til krav til egentrening og erfaring.



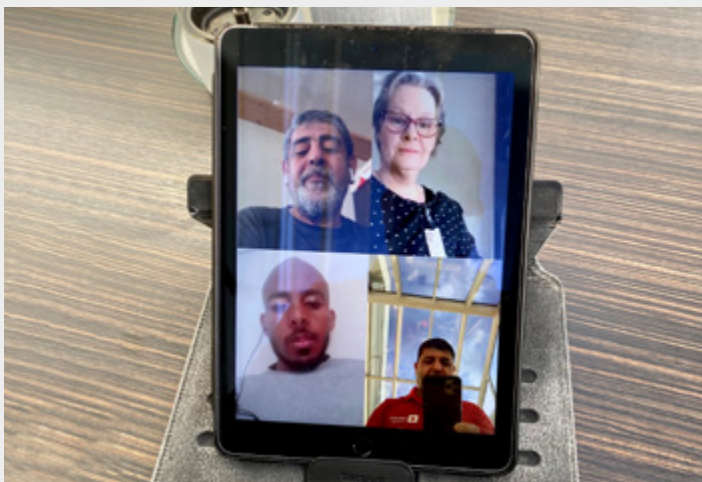
Både Røde Kors og Norsk Folkehjelp har beredskapsambulanser for Oslo universitetssykehus (OUS) 24/7. Her er Jonas Bjørkeli og Ida Tveiten på vakt natt til torsdag 19. mars.
Foto: Akershus Røde Kors Hjelpekorps

INFORMASJON SOM REDDER LIV

KORONAVETTREGLER – *enkle råd for en langvarig krise*

Under hele pandemien har vi sett betydningen av å dele informasjon om smitteverntrekk og råd for psykososial egenberedskap. Da myndighetene ba om hjelp for å nå ut med informasjon på andre språk enn norsk brukte vi vårt nettverk for å hjelpe til med å nå minoritetsbefolkningen.

- Koronavettreglene som er enkle råd for en langvarig krise, ble utviklet for å forsterke myndighetenes budskap. Koronavettinnholdet på sosiale medier hatt en rekkevidde på 3.010.000.
- Koronavettreglene er oversatt til 25 språk: Albansk, amharisk, arabisk, kinesisk, spansk, farsi, fransk, tysk, italiensk, kinyarwanda, kurdisk, pashto, polsk, portugisisk, rumensk, russisk, samisk, serbisk, somalisk, swahili, tagalog, tamilsk, thai, tigrinja, tyrkisk, urdu og vietnamesisk.
- Røde Kors har laget 28 videoer på 13 språk for å nå alle i Norge med riktig koronainformasjon. Dette materialet har hatt 2,3 millioner visninger.
- Koronavettreglene har også blitt tilpasset barn.
- Stort spekter av lokale informasjonstiltak rettet mot minoritetsbefolkningen gjennom eksisterende aktiviteter og distribusjon av tilpassede informasjon.



Røde Kors har mange aktiviteter for minoritetsbefolkningen. I Hønefoss hadde de norsktraining via nettbrett. Her snakkes Roselind Bente Risan Draget, Parviz Salimi, Filimon Araya Matiwas og Mohammad Ahmad Abu Stitah. Foto: Parviz Salimi

KORONAVETTREGLER

- 1. Følg myndighetenes råd til enhver tid. Sjekk helsenorge.no.**
- 2. Vår oppførsel kan redde liv. Ta ansvar for å unngå smittespredning.**
- 3. Aksepter egne og andres følelser. Det er normalt å føle seg trist, lei, forvirret, bekymret eller sint under en krise.**
- 4. Ikke bruk alkohol eller andre rusmidler for å takle en stresset situasjon. Håndter følelsene dine på en sunn måte.**
- 5. Hold kontakt med venner og familie på telefon, e-post eller sosiale medier.**
- 6. Vis omsorg og ta spesielt kontakt med noen du tror kan oppleve ensomhet. Ikke gå på besøk til noen som er i karantene eller isolasjon.**
- 7. Ikke bidra til at frykt for viruset fører til stigmatisering av enkeltmennesker eller grupper.**
- 8. Ta vare på deg selv. Spis sunt, vær i aktivitet og få nok søvn også om du jobber hjemme eller er i karantene.**
- 9. Hold ut! Pandemien har vart lenge, og det er lov å kjenne på at man er lei. Samtidig må vi holde ut og følge smittevernreglene – sammen.**

KAPITTEL 3

Beredskap i ensomhetens år



Frivillige arrangerte aktivitetsdager
med surfecamp i Lofoten.
Foto: Sol Sigurjonsdottir

BARN OG UNGE

Under pandemien har vi sett at mange av de gruppene Røde Kors har aktiviteter for har fått det ekstra tøft. Frivillige over hele landet har jobbet på spreng for å tilpasse og ruste opp aktiviteter til behovene vi har sett.

- 21.479 samtaler med barn og unge under 18 år gjennom det digitale tilbudet Kors på halsen. Dette er en økning på 35 prosent fra 2019.
- Korona-undervisningsopplegg for barne- og ungdomsskolen lastet ned mer enn 43.000 ganger.
- Aktiviteter for over 12.000 barn og ungdom i sommerferien, og for 10.000 i juleferien
- 73 ferieopphold og 91 feriedager gjennom aktiviteten Ferie for alle
- De 15 ungdomshusene, Fellesverkene, har opplevd stor pågang gjennom hele året. Særlig blant dem som ikke har andre steder å gå.
- 11.000 ungdommer fikk digital leksehjelp. Det er over dobbelt så mange som i 2019.

«Flere snakker med oss om angst, depresjon og nedstemthet. Samtidig ser vi at temaer som forelskelse går ned, noe som kanskje er naturlig i perioden vi er inne i nå hvor man er lite sammen med venner og medelever. Vi ser også at flere og flere yngre tar kontakt med oss.»

– Nelli Kongshaug, leder i Kors på halsen.

Røde Kors har særlig vært bekymret for barn og unge, og har derfor styrket det digitale samtaletilbudet Kors på halsen, digital leksehjelp og omstilt aktiviteten på ungdomshusene våre til å kunne fungere som treffpunkter

under gjeldene smittevernregler. I tillegg så vi tidlig et behov for å lage god informasjon til lærere og ungdomsskoleelever for å gi et verktøy til å snakke om pandemien og tilpasset et undervisningsopplegg for barne- og ungdomsskolen som ble lastet ned 43 000 ganger.

FERIE FOR ALLE – SELV UNDER PANDEMIEN

Til tross strenge smitteverntiltak har Røde Kors nådd over 5000 deltakere med gode ferieopplevelser gjennom Ferie for alle. Aktiviteten har omstilt seg under pandemien, og i tett samarbeid med det offentlige hjelpeapparat og lokale myndigheter har Røde Kors klart å gjennomføre 73 opphold og 91 feriedager i tillegg til utdeling av aktivitetspakker.

«Vi vet at ikke alle har noen å snakke med om inntrykk og opplevelser. Gjennom undervisningsopplegget ønsket vi å gi elevene et felles språk, og et felles rom for bearbeiding. I tillegg til å fange opp elever som har opplevd hendelser utenfor over det normale i perioder hvor skoler og fritidstilbud har vært stengt.»

– John Harald Bondevik,
seniorrådgiver skole og frivillighet i Røde Kors



Etter over ein måned med korona-stengt aktivitet, er det tid for å starte forsiktig opp att med aktivitet. Sogndal Røde Kors Omsorg tilbyr turvenner. Folk som ønskjer nokon å gå tur med og prate med, kan bli med på tur. Foto: Henning A. Hellebust, Sogn og Fjordane Røde Kors.

ELDRE OG ENSOMME

«Det var sånn nemlig at mine venninner forsvant. Enten ble de borte, eller så kom de på hjem. Også var det enkelte dager jeg satt her helt alene og så ikke et menneske, og da tenkte jeg «dette går ikke»¹⁰

– Ada, over 80 år, om tiden før hun fikk besøksvenn fra Røde Kors

- 251 lokalforeninger har hatt aktiviteter rettet mot eldre i 2020.
- 10. 000 besøksvenner

Røde Kors har 10. 000 besøksvenner som har gjort en stor innsats i å omstille aktiviteten til enhver tids gjeldene smittevernregler. I tillegg har frivillige sett at pandemien har skapt økt isolasjon for mennesker som Røde Kors ikke var i kontakt med tidligere.



Etter nesten tre måneder inne var det godt med musikk og sosialt påfyll.
Foto Henning Myklebust/Røde Kors

I Balestrand ringte Røde Kors bygda rundt for å spørre hvordan det stod til under koronaisolasjonen. I Lakselv i Finnmark var responsen stor da de spurte via sosiale medier om noen trengte hjelp, og 25 frivillige satte i gang turkompis, handlehjelp og snømåking. I Drammens-området har de sett at antall eldre vil doble seg de neste 20 årene, og på tross av koronapandemien fått til å etablere besøkstjeneste i områder det ikke var tidligere. I Rælingen har de hatt tur hver onsdag i koronaperioden, og i Oppegård har de arrangert grillfest ute på et av sykehjemmene.

Pandemien har vært en tid for kreativitet, og flere steder i landet har Røde Kors arrangert «vinduslykke». Der har sykehjemsbeboere blitt overrasket med kulturopplevelser, som i Sandefjord på Re og Stokke hvor sykehjemsbeboere fikk konsertopplevelse gjennom vinduene.

I Jølster hadde de eldre på et omsorgssenter vært nesten tre måneder i isolasjon. Da de «slapp ut» stilte Røde Kors opp med spelemann for å feire.

«Dette koronagreiene har øydelagt mykje for samvær med vener og familie. Vi har ikkje hatt så mykje kontakt med andre, berre sett ut av vindauget. Dette er et kjempeflott tiltak! Det er kjekt og gjev gnist og livskvalitet når det skjer noko rundt deg.»

- Inger Hågensen, beboer på omsorgssenter

PSYKOSOSIAL BEREDSKAP

Røde Kors har i lengre tid jobbet med psykososial beredskap slik at frivillige i Røde Kors er rustet til å møte mennesker i krise.

- 40.000 frivillige har gjennomført 3-timers kurs i psykososial beredskap siden 2011
- 1.200 frivillige har gjennomført kurset *Førstehjelp ved selvmordsfare* (VIVAT) de siste årene
- 490 frivillige har de siste årene tatt 4-timers kurset Samtale med personer i selvmordsfare

Under hele pandemien har Røde Kors delt informasjon og råd for psykososial egenberedskap gjennom blant annet Koronavettreglene. Vi vet at det er mange som har hatt det tøft, og mange mennesker som fra før var i en sårbar livssituasjon har fått det enda tøffere.

*«En venn av oss tok sitt eget liv i fjor.
Vi vil vite mer om hvorfor noen tar et
slikt valg og også lære hva man kan
gjøre for å hindre at flere begår selvmord»*

– Oskar Larsen, deltager på folkemøte i Askim¹¹

PSYKOSOSIAL FØRSTEHJELP

1. Vær nærværende
2. Lytt oppmerksomt
3. Aksepter ulike reaksjoner
4. Gi omsorg og praktisk hjelp

Folkemøter om selvmordsfare

Før den sosiale nedstengingen holdt Røde Kors foreninger flere steder åpne folkemøter om selvmord og selvmordsforebygging. I Askim kom om lag 100 deltakere i alle aldre. Dette var det tredje folkemøte i Østfold. Initiativet til arrangementene oppsto lokalt på bakgrunn av flere selvmord blant ungdom i området, over en viss tid.

Også i Hvaler ble det arrangert et lignende folkemøte med søkelys på selvmord, selvmordsfare, å være etterlatt og holdninger og oppfattelser om selvmord.

HVALER RØDE KORS TEMA-KVELD

+

**SELMORD
SELMORDSFARE
FOREBYGGING
Å VÆRE ETTERLATT
HOLDNINGER OG OPPFATNINGER OM SELVMORD**

DETTE ER DESSVERRE ET BRENNAKTUELT TEMA !

PÅ VERDENSBASIS TAR CA. 800.000 MENNESKER ÅRLIG LIVET SITT (iflg. WHO)
Dette er flere enn antallet som årlig blir drept i krig
og som følge av kriminelle handlinger.

I NORGE TAR CA. 600 PERSONER ÅRLIG LIVET SITT (iflg. Folkehelseinstituttet)

Odd Falmyr & Janne Katrin Gundersen
Snakker om temaet

**ODD FALMYR**
Distriktsleder Omsorg Østfold Røde Kors. Han holder "kurs i samtale med personer i selvmordsfare" i Røde Kors regi, og har lang erfaring innen Røde Kors Omsorg.

**JANNE KATRIN GUNDERSEN**
Hun er sykepleier med 20 års erfaring. Hun har opplevd å miste 2 nære familie-medlemmer i selvmord. Hun er engasjert i temaet og vil dele tanker rundt hvordan det er å være etterlatt, hvordan reagerer medmennesker og samfunnet generelt ? Hvilke holdninger blir vist ?

STED: HVALERHALLEN (Cafeen) 13. OKTOBER KL. 18.30
GRATIS INNGANG

(Det er ingen påmelding, men vi kan MAX. ta inn 40 PERSONER pga. Korona-situasjonen)
(Vi følger generelle smittevern regler) Kontakt ev styret på tlf.: 41499242 / 90912545

KAPITTEL 4

Vårt bidrag i redningstjenesten

En av mange søk- og redningsaksjon ved Romsdalseggen.

Foto: Rauma Røde Kors



SØK- OG REDNINGSOPPDRAG

I løpet av 2020 bidro frivillige fra Røde Kors i 1 601 søk- og redningsoppdrag. Det tilsvarer godt over fire aksjoner hver eneste dag i løpet av hele året.

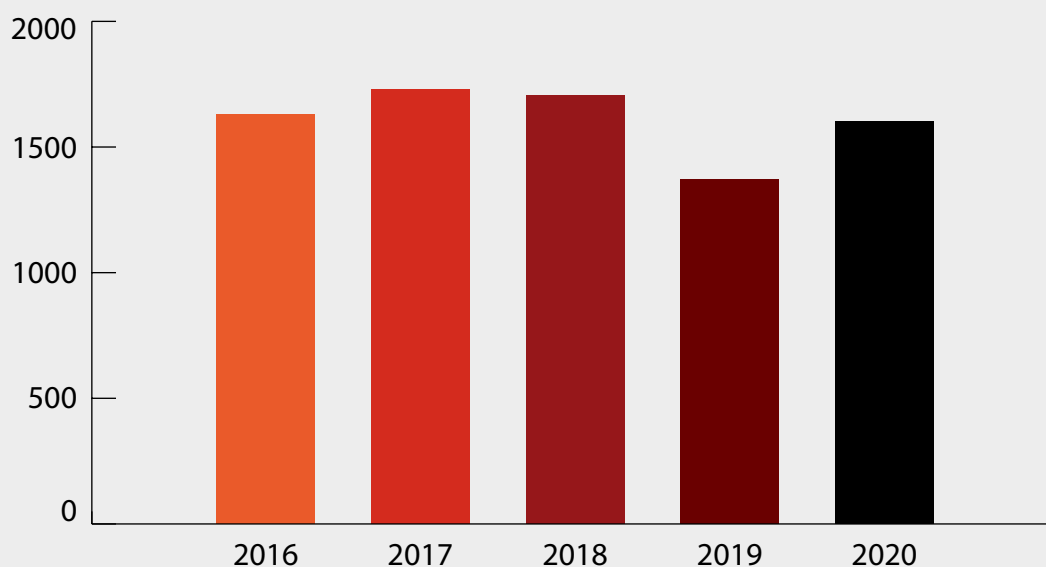
Røde Kors- frivillige bidrar til å redde liv. Mange av aksjonene Røde Kors blir kalt ut til er etter mennesker som har skadet seg, eller gått seg bort, og trenger hjelp for å finne veien hjem. Dette kan være høyt til fjells, men også i bynære skogsområder. I år har hjelpekorpsene måtte ta hensyn til smittevern under oppdrag, opplæring og øvelser.

I 2020 var mange nordmenn turister i eget land. Dette merket hjelpekorpsset i Rauma godt. De ble kalt ut på rekordmange 11 aksjoner på Romsdalseggen i sommer. Også på sjøen var det mye å gjøre, og totalt var det 195 oppdrag. Røde Kors båten i Tjøme og Hvasser doblet sine oppdrag sammenlignet med 2019.

Respons fra trente lokalkjente

Da en bil kjørte av veien og falt 10 meter ned i en elv var frivillige fra Bardu Røde Kors Hjelpekorps blant de første på stedet. De stilte opp med båt, traktor og en person fra skredgruppa som bidro med å legge til rette for tausikring på et uvanlig tidskritisk oppdrag. Politiet og Hovedrednings-sentralen Nord-Norge har rost den frivillige innsatsen og løfta fram at samhandling mellom nødetater og redningsressurser var meget gode under denne redningsaksjonen¹².

Antall sok og redningsoppdrag



Å LETE ETTER DE MEST SÅRBARE

Frivillige blir ofte kalt ut på oppdrag hvor menneskene som er borte er i en ekstra utsatt livssituasjon. Det kan være motløse mennesker i selvmordsfare, mentalt syke, eller demente som har kommet bort fra sykehjem. Hvert år er det også aksjoner hvor frivillige leter etter barn.

Markant økning i antall oppdrag om økt selvmordsfare

I 2020 lette frivillige etter totalt 138 mennesker registret i kategorien «Økt selvmordsfare». Dette er en markant økning i denne typen oppdrag fra tidligere år. Vi har ikke mottatt noen signaler om at politiet eller HRS har endret praksis i når de har behov for bistand fra den frivillige rednings-tjenesten, og anser derfor at tallene viser en reell økning i denne type aksjoner i 2020.

KATEGORI SAVNET	2016	2017	2018	2019	2020
Økt selvmordsfare	74	47	87	91	138
Demente	49	30	51	47	50
Mentalt syk	25	27	34	21	33
Barn (1–15 år)	29	21	14	17	18

Tabell 1.1 Hvem leter vi etter?¹³

I aksjoner hvor man har få indikasjoner på hvor den savnede er, trengs det ofte mange ressurser til å lete slik at man får dekket store områder. I 2020 var det 50 aksjoner som omhandlet demente.

I 2020 bidro frivillige fra Røde Kors i 18 leteaksjoner etter barn.

Hjelpekorpsset rykket raskt ut da de fikk melding om leirskredet i Gjerdrum.
Foto: Vilde Øvstedal Ruset/ Skedsmo Røde Kors Hjelpekorps



LEIRSKREDET I GJERDRUM

- Over 400 frivillige har bidratt med 8.500 timer.
- Bistått nødetatene med 210 trente mannskap, 21 ambulanser, mannskapsbiler og ATV-er.
- Psykososial førstehjelp på tre evakuert- og pårørendesenter. 200 frivillige i innsats på sentre og i Holterhallen.
- Ledet besøkssenteret på Olavsgaard. Praktisk hjelp for kommunen, nødetater og berørte i Gjerdrum.
- Røde Kors består av frivillige som bor i områder der katastrofer skjer. Vår innsats fortsetter videre inn i 2021.

DE FØRSTE TIMENE

- 03.59** Øst politidistrikt mottar melding om skred
- 04.32** Røde Kors blir bedt om å stille med beredskapsambulanser
- 04.47** Røde Kors i Akershus slår katastrofealarm
- 05.00** Scooterambulansen som er en del av Røde Kors' ambulansetjeneste ankom
- 05.05** Aksjonslederen til Røde Kors på plass
- 07.00** Røde Kors krisestab i Akershus samles
- 08.27** Hele bredden av frivilligapparatet er i aktivitet

Frivillige fra hjelpekorpsset var tidlig på plass i Gjerdrum.
Foto: Vilde Øvsterdal Ruset/Skedsmo Røde Kors Hjelpekorps

«Etter rundt 20 minutter ble vi satt til å evakuere noen av de eldre som bodde rett rundt rasområdet»

- Stein Teppen, frivillig ambulanspersonell

KAPITTEL 5

Vårt felles ansvar

God beredskap krever innsats fra hele samfunnet. Røde Kors har derfor fortsatt innsatsen for at enkeltpersoner bidra inn i den norske beredskapen gjennom å lære seg egenberedskap, førstehjelp og å gi blod.



Vestby og Ås Røde Kors Hjelpekorps
øver på førstehjelp. Foto: Karl-August
Thorsby Eggen/Røde Kors

LIVREDDENDE FØRSTEHJELP

Førstehjelp kan redde liv, også under pandemien. En undersøkelse om førstehjelp utført våren 2020 viste at 6 av 10 var redd for koronasmitte hvis de utførte førstehjelp. Flere var redde for å utføre førstehjelp enn tidligere år. Røde Kors valgte derfor å lansere en førstehjelpskampanje i mai om hvordan man kan gi trygg førstehjelp.

Resultater

- 68.000 visninger av førstehjelpskurs på 30 minutter
- Over 200.000 visninger av førstehjelp på 3 minutter
- En undersøkelse utført i etterkant av kampanjen viste at det var større trygghet rundt å gi trygg førstehjelp blant dem som hadde sett kampanjen¹⁴.

En halv million barnehagebarn har fått førstehjelpsoplæring

Barna kan være med å redde liv. Røde Kors har i flere år satset på førstehjelps-dukken Henry som tas i bruk i barnehager landet rundt. En fersk evaluerings-rapport viser at barnas førstehjelpskunnskaper øker etter bruk av Henry-opplegget¹⁵.

Resultater

- En halv million barnehagebarn har fått førstehjelpsoplæring siden 2011.
- 85 prosent av barnehagene i Norge har fått undervisningsopplegget.
- Kunnskapen om medisinsk nødnummer 113 etter opplegget steg fra at 3 av 10 barn kan nummeret, til at 8 av 10 barn kan det.
- Barna viste også mer omsorg, skaffet hjelp og hadde mer kunnskap om hvordan man behandlet skader.

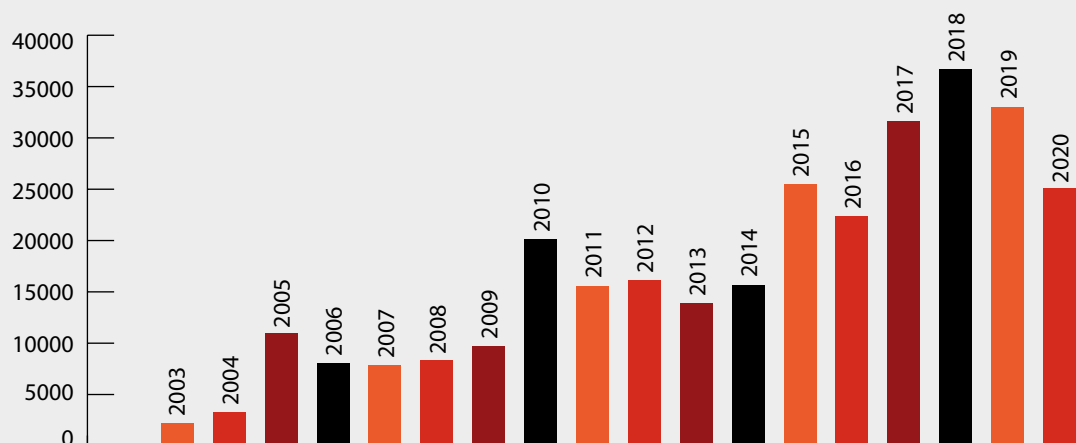
BLODIG ALVOR

- 25.077 påmeldinger til giblod.no i 2020.
- Dette er bare så vidt nok til å erstatte de som hvert år faller ifra.
- Nedgang i påmeldinger fra 2019, men selv under pandemien registrerer vi det fjerde høyeste antallet siden 2003.

I løpet av livet vil annenhver nordmann trenge blodprodukter. Blod er ferskvare og det å ha en blodberedskap gjennom å ha mange nok blodgivere derfor viktig. Likevel er det mindre enn 2 prosent av befolkningen som er blodgivere. I underkant av 100.000 personer gir blod i dag, selv om vi ifølge fagmiljøet trenger om lag 30.000 flere blodgivere for å ha en tilfredsstillende blodberedskap i Norge.

Hvert år slutter mellom 15.000 og 20.000 blodgivere av naturlige årsaker som alder, flytting, sykdom og lignende. Disse må erstattes, hvert eneste år. Dette bidrar Røde Kors med.

Antall personer som årlig melder ønske om å gi blod via giblod.no



KAPITTEL 6

Anbefalinger for fremtidens beredskap

Myndigheter, frivilligheten og befolkningen har et felles ansvar for å sikre at Norge er forberedt på uønskede hendelser. 2020 har vært et særlig krevende år for oss alle. På bakgrunn av årets erfaringer gir Røde Kors følgende anbefalinger.

Mysen og Omegn Røde Kors
Hjelpkorps øver på å bruke
smittevernutstyr. Bildet er fra
en øvelse i slutten av april.
Foto: Glenn Thomas Nilsen
/ Røde Kors



TRE LØFTOMRÅDER FOR Å STYRKE DEN NORSKE BEREDSKAPEN

1 Bedre beredskapsplaner for sårbare grupper

Nasjonale og lokale beredskapsplaner må i større grad inkludere tiltak og vurderinger for særlige sårbare grupper. Planene må se utover dem som blir direkte berørt av en hendelse og se på konsekvensene av hendelsens påvirkning på særlig sårbare grupper. Under pandemien har vi sett at særlig sårbare grupper har blitt hardt rammet, og vi må ta med denne læringen inn i neste hendelse, nasjonal eller lokalt. Å sette inn kortsiktige og langsiktige tiltak for å avdekke og hindre sosial ulikhet må spille en sentral rolle i beredskapsplanene.

2 Styrke vilkårene for frivillige beredskapsorganisasjoner

Det er behov for et betydelig løft for å støtte den frivillige redningstjenesten økonomisk og ved utvikling av systemer. Frivillige organisasjoner må få tilgang til nok nødnett-terminaler og utgiftene må dekkes i sin helhet. I tillegg må det etableres bedre insentiver for samvirkeøvelser mellom beredskapsaktører lokalt og nasjonalt.

3 Bygg opp bedre lokal beredskap og klimatilpasning

Kommunene må prioritere klimatilpasningstiltak og sørge for at de gjennomføres. Det må være nok ansatte med ansvar for beredskap. Samtidig må støtten til NVE og klimatilpasningsarbeid i kommunene økes via statsbudsjettet.



Trondheim Røde Kors øver på søk og redning i bymarka i desember 2020.
Foto: Aleksander Båtnes/Røde Kors

«Å forhindre død og skader under pandemier handler derfor ikke bare om antall respiratorer, antall intensivsengeplasser eller antall masker. Å forhindre sosial ulikhet må spille en like sentral rolle i beredskapsplanene.»

– Tony Joakim Sandset, forsker, antropolog,
Det medisinske fakultet, Universitetet i Oslo¹⁶.

Kommunene må:

- Inngå samarbeidsavtale om beredskap mellom kommunene og frivillige beredskapsorganisasjoner.
- Øke øvelsesfrekvensen mellom frivillige beredskapsorganisasjoner, offentlige myndigheter og andre relevante aktører. Kommunene har et særlig ansvar i å øve mer med frivilligheten.
- Gjennomføre og følge opp helhetlige ROS-analyser i tråd med den kommunale beredskapsplikten.
- Ta høyde for klimaendringer i kommunenes ROS-analyser og sørge for at identifiserte tiltak gjennomføres. Klimaendringer og mer ekstremvær stiller nye og større krav til kommunal beredskap.
- Prioritere forebyggende arbeid. Nok ansatte med ansvar for beredskap, og beredskapskompetanse på ledernivå i kommunene er avgjørende.

Nasjonale myndigheter må:

- Sikre enerettsmodellen og videreføre prioriteringen av beredskapsorganisasjoner som mottaker av overskuddet til Norsk Tipping.
- Innføre full og regelstyrt momskompensasjon for frivillige organisasjoner. Utstyret til Røde Kors benyttes både i søk- og redningsoppdrag, pasienttransport utenfor vei og i kommunenes beredskapsarbeid.
- Dekke frivillige organisasjoners kostnad for nødnett-terminaler i sin helhet over statsbudsjettet.
- Støtte utvikling og drift av et felles digitalt aksjonsstøttesystem
- Øke støtten til Frivillige Organisasjoners Redningsfaglige Forum (FORF) for å sikre økt rekruttering, utstyr, kursing og øvelser for å ivareta en landsdekkende beredskap.
- Utrede avgiftsfritak for kjøretøy som benyttes i den frivillige redningstjenesten.
- Kompensere private bedrifters kostnader når ansatte deltar som frivillige på søk-, rednings- og beredskapsoppdrag.
- Etablere bedre insentiver til å øke antallet samvirkeøvelser mellom aktuelle beredskapsaktører lokalt og nasjonalt.
- Tilrettelegge for at den frivillige delen av redningstjenesten kan opprettholde sin beredskap langs kysten. Krav til sertifikater og trening må utformes slik at det både sikrer økt sikkerhet på sjøen og tar hensyn til frivillighetens rolle.

- Fortsette satsningen på et kunnskapsløft om personlig beredskap og hva den enkelte selv kan gjøre før, under og etter en beredskapssituasjon.
- Øke finansieringen av blodbankene for å sikre bemanning og opplæring som svarer på blodberedskapsbehovet.
- Etablere et nasjonalt blodgiverregister.
- Fortsette arbeidet med å sikre trygg ferdsel i norsk natur ved å bevisstgjøre og avklare rollefordeling mellom beredskapsorganisasjoner, reiselivsnæringen og myndighetene.
- Sikre at befolkningen har tilgang til førstehjelpskunnskap og opplæringsarenaer i sitt nærrområde.
- Øke støtten til NVE og klimatilpasningsarbeid i kommunene.

Røde Kors må:

- Prioritere god opplæring av alle som er, eller ønsker å bli, frivillige i Røde Kors.
- Sørge for at alle frivillige er informert om mulighetene for oppfølgingssamtaler etter krevende aksjoner eller hendelser.
- Rekruttere flere frivillige med interesse for søk og redning og beredskap.
- Sørge for at hele organisasjonen, lokalt, distrikt og nasjonalt, deltar i beredskapsøvelser, og øke beredskapskompetanse på ledernivå blant frivillige og ansatte.
- Bidra aktivt til å øke kunnskap om beredskap i befolkningen.

Snøforholdene i Finnmark har ikke vært verre på flere titalls år. I regi fra Fylkesmannen kjørte Kautokeino Røde Kors ut høy til sultne reinsdyr.
Foto: Kautokenino Røde Kors



NOTER

- 1 <https://www.elverum.kommune.no/om-oss/aktuelt/i-elverum-det-er-tatt-over-6000-tester-og-koronatelefonen-har-besvart-6500-anrop-siden-mars>
- 2 E-post til Oslo Røde Kors 16.april 2020
- 3 DSB (2020) Kommuneundersøkelsen
- 4 DSB (2019), Kommuneundersøkelsen
- 5 [**Røde Kors \(2020\)** *Norges klima og beredskap. Er vi forberedt?*](#)
- 6 DSB (2019), Kommuneundersøkelsen, s. 33
- 7 Vestlandsforskning (2019), Kartlegging av erfaringer fra arbeidet med klimatilpasning i små og mellomstore kommuner. Cicero (2020), Hvor godt er norske kommuner rustet for klimaendringer?
- 8 Vestlandsforskning (2019), ibid, og Wang, L. (2018), *Klimatilpasning i kommunene – nasjonal spørreundersøkelse* for KS høsten 2017
- 9 Røde Kors (2015), *Det skjer ikke her- felles beredskap felles ansvar II*
- 10 Sitat hentet fra rapporten «Noen som ser meg. De aller eldstes erfaringer med å ha en besøksvenn fra Røde kors»
<https://www.rodekors.no/contentassets/32c7f57cf7f14f8ca62eb69920991dfb/noen-som-ser-meg.pdf>
- 11 Sitat til Smaalendenes avis, *Tente et lys for håp*, 8.2.2020
- 12 NYE TROMS, TIRSDAG 1. DESEMBER 2020, s. 3
- 13 Tallen viser kun aksjonene Røde Kors har deltatt på og ikke det totale antallet av denne type aksjoner.

- 14 En post-test gjennomført etter undersøkelsen viste at det var signifikant færre som var *veldig* redd for å bli smittet av koronaviruset hvis de utførte førstehjelp sammenlignet med før kampanjen. Det var også signifikant færre som var *mye* mer redd for å utføre førstehjelp nå enn tidligere. De som oppgav at de ikke hadde sett verken annonser eller film fra Røde Kors, var i større grad utrygge på hvordan de skal utføre førstehjelp under koronapandemien.
- 15 Læringsmiljøsentret ved Universitetet i Stavanger, Laerdal
Medical og Røde Kors, 2020, *Evalueringsrapport Henry-førstehjelp for barnehagebarn.*
- 16 Hentet fra kronikken «En lærdom fra Tyskland» Dagsavisen 7.juni 2020, skrevet i samarbeid med, *Tony Joakim Sandset, forsker, antropolog, Det medisinske fakultet, Universitetet i Oslo* Kronikken er skrevet i samarbeid med Sverre-Erik Mamelund, seniorforsker, demograf, AFI, OsloMet, Aksel Braanen Sterri, stipendiat i filosofi, UiO, Ragnhild Hutchison, historiker, prosjektleder og eier, Tidvis AS, og Antoine de Bengy Puyvallée, stipendiat i internasjonal politikk, Senter for Utvikling og Miljø, Universitetet i Oslo

Norges Røde Kors
Postboks 1, Grønland
0133 Oslo Norge

E-post post@redcross.no

Webadresse www.rodekors.no

Forfattere Kommunikasjon og samfunn, Norges Røde Kors

Referanse Røde Kors (2021) Beredskapen som redder liv- hendelsesrapport for beredskap 2020.
Oslo: Røde Kors.

Designet av Byggstudio og Moa Pårup

Forsidebilde Foto: Odin Røstum Stabell/ Melhus Røde Kors